

Adam Smith Prisen 2000

Årets Danske Adam Smith Pris gik til historikeren, professor Bent Jensen, der den 26. maj blev hædret ved en ceremoni på Restaurant Trojka i København. Her gengives motivationen, der blev givet ved overrækkelsen.

Af Christopher Arzrouni og Peter Kurrild-Klitgaard

Baggrund for Adam Smith Prisen

Libertas har siden 1988 uddelt Den Danske Adam Smith Pris. Hædersprisen uddeles traditionelt på eller omkring årsdagen for den skotske økonom og filosof Adam Smiths (1723-90) fødselsdag (5. juni). Prisen uddeles til en dansker eller udlænding, der i tale, skrift eller handling har gjort en bemærkelsesværdig indsats for at fremme idéerne om personlig frihed, det frie samfund og det frie marked.

På denne baggrund er prisen tidligere tildelt:

- Erhvervsmanden og politiker Knud Tholstrup (1988),
- Økonomen, fhv. direktør, cand.polit. Christian Gandil (1989),
- forfatteren, fhv. chefredaktør, mag.art. Henning Fonsmark (1991),
- fhv. skatte- og økonomiminister, cand.oecon. Anders Fogh Rasmussen (1993),
- Tjekkiets daværende premierminister, økonomen Vaclav Klaus (1994),
- filosofen, professor, dr.phil. Mogens Blegvad (1996), og
- sociologen, adjunkt, ph.d. Mehmet Ümit Necef (1999)

Bent Jensen

Præsidiat for Libertas, Selskab til Studie af Fri Markedsøkonomi og Personlig Frihed, har på sit årsmøde i januar 2000 vedtaget at tildele selskabets Adam Smith Pris 2000 til historikeren, professor, dr. phil. Bent Jensen, Syddansk Universitet.

Prisen tildeles Bent Jensen for hans historiske studier af Danmarks forhold til kommunismen og Sovjetunionen under Den Kolde Krig og for hans engagement i forsvaret for det frie samfund.

Bent Jensen uddannede sig først til elektriker. Siden blev han cand. mag. i historie og russisk fra Københavns Universitet i 1969. I 1979 blev han dr. phil. på disputatsen *Danmark og det russiske spørgsmål 1917-24*, og siden 1980 har han været professor ved Odense Universitet, nu Syddansk Universitet. Mellem 1989 og 1991 havde han orlov fra universitetet, mens han var politisk redaktør på Morgenavisen Jyllands-Posten.

Hans forskningsinteresser er først og fremmest Ruslands og Sovjetunionens historie, Danmarks historie, specielt dansk-russiske forhold i det 20. århundrede.

Hans større publikationer tæller – udover disputatsen – blandt andet *Stalinismens fascination og danske venstre-intellektuelle* (1984) og senest *Bjørnen og haren: Sovjetunionen og Danmark 1945-1965* (1999).

Bent Jensens virke kan bl.a. sammenfattes i disse væsentlige punkter:

Østblokkens påvirkning af det danske politiske system

Bent Jensen har beskrevet, hvordan en alliance bestående af

ledende folk i DKP, Socialdemokratiet, SF, Det radikale Venstre og VS lod sig påvirke og forføre af en blanding af anti-amerikanisme, angst og misinformation.

Og i *Bjørnen og Haren* beskriver Bent Jensen, hvordan danske embedsmænd var panisk angste for ikke at støde Sovjetunionen. Han tegner et billede af forskræmte og famlende danske beslutningstagere.

Senest har Bent Jensen bl.a. taget fat i, hvorledes også danske borgerlige intellektuelle og politikere lod sig bruge i det kommunistiske rænkespil, f.eks. den konservative partileder John Christmas Møller i perioden umiddelbart efter besættelsen.

Kritikken af de venstre-intellektuelle

Bent Jensen har beskrevet selvpoffattelsen blandt danske venstreintellektuelle: Det er ikke nok at have et godt hoved. Man skal først og fremmest være i besiddelse af en overdreven moralsk overlegenhed – en vished om at befinde sig på de retfærdiges side, og at dét formål helliger *ethvert* middel.

De venstre-intellektuelles tåbeligheder er imidlertid frygtindgydende. Bent Jensen dokumenterede i 1984, hvor omfattende og lettilgængelig viden, der var om rædslerne i Sovjetunionen i 1930'erne og 1940'erne. Alligevel valgte mange danske intellektuelle side til fordel for kommunisterne.

Bent Jensen har frygtløst kastet sig ud i debatten med bl.a. Klaus Rifbjerg – hvilket for mange af os er en pris værdig i sig selv. Han har således påpeget, hvordan Rifbjerg "gerne og med glæde" deltog i DDR's propaganda-arrangementer i Øst-Berlin. Bent Jensen har da også meget passende et sted citeret Lenin for, at "de intellektuelle er nationens lort – man kan få dem til at forsvare og forklare alt".

Selv "pæne" intellektuelle socialdemokrater har fået én på puklen af Bent Jensen. Det gælder ikke mindst Hal Koch. I 1993 ville Det Danske Kulturinstitut udgive en russisk version af Hal Kochs pjece fra 1945, "Hvorfor demokrati". Det skulle være en "demokrati-hjælp" til det politisk underernærede russiske folk.

Men Bent Jensen afslørede, hvordan pjecen var blevet redigeret og forvansket for at fjerne den pæne omtale af Sovjetunionen dengang i 1940'erne. De oprindelige afsnit om sovjetisk politik var taget ud eller forvansket. Hal Koch mente f.eks. at der var "økonomisk demokrati" i Stalins Sovjetunion – og at "Vesteuropa havde overordentlig meget at lære på det punkt". Hal Koch omtalte Stalins forfatning fra 1936 som et fremskridt. Koch skrev om "det nazificerede Finlands kamp mod det demokratiske Rusland".

Det var en sjofelhed at give de sagesløse russere endnu en forvansket fremstilling.

Bent Jensen er aldrig forfaldet til de nemme løsninger med at falde på maven for brugen af populære begreber som "økonomisk demokrati" og henvisninger til populære intellektuelle som Hal Koch.

Bent Jensen har således gravet et spadestik dybere. Og netop af den årsag har Bent Jensen også været udsat for kritik, angreb og til tider endog hån fra de personer, der har følt sig truffet af hans forskning. Og selvom tiderne har forandret sig siden murens fald i 1989, så er attituden der endnu. For nylig blev en yngre forsker med tilknytning til denne kreds kaldt til en "kammeratlig samtale" af to af hans ældre kolleger, der ikke brød sig om hans skrivelser i dagspressen, hvor han bl.a. havde kritiseret det kommunistiske diktatur i Kina. De advarede ham imod at blive "en ny Bent Jensen". Det er der andre af os, der ville opfatte som en kompliment. Men det siger også lidt om holdningerne på bjerget.

Libertas' Adam Smith Pris er – uanset Morgenavisen Jyllands-Postens flotte omtale af årets prisuddeling – ikke nogen "fornem" pris: Den giver i hvert fald hverken penge, prestige eller popularitet. Den er, først og sidst, ment som et beundrende og opmuntrende klap på skulderen til personer, der har fortjent det.

Det har Bent Jensen.